

การ

ประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาอำเภอยะหริ่ง

วรรณา ประยุกต์วงศ์^{1*}กิตติคุณ หมุ่มพัยค์²สโรชา เดวี โตไรรากู³รัชดา ลิ้มศิริชัยกุล⁴

รับบทความ: 24 มกราคม 2569 แก้ไขบทความ: 24 มีนาคม 2569 ตอรับบทความ: 26 มีนาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทั้งหมดในอำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 11 แห่ง โดยใช้แบบประเมินจากชุดโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศไทย โดยมีอภิชัย พันธเสน เป็นหัวหน้าชุดโครงการวิจัย และวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงและคุณลักษณะของ อปท. โดยศึกษาทั้งกลุ่มประชากร ใช้เครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง การสนทนากลุ่มเฉพาะ การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง และการลงพื้นที่สังเกตการณ์ ผลการประเมิน พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลท่าน้ำอ้อยม่วงหัก และองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำทรง สะท้อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการภายในองค์กรในระดับ “เข้าใจ” (องค์กรแห่งความสุข) 1 แห่ง คือ เทศบาลตำบลพยุหะ ในระดับ “เข้าใจ” (องค์กรแห่งความยั่งยืน) และ ที่เหลือ 8 แห่ง “ไม่เข้าใจ” คือ ยังไม่สามารถประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการภายในองค์กร ตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงจากแบบประเมินข้างต้นยังสามารถนำไปใช้ได้กับ อปท. ทั้งประเภท ทต. และ อบต. และ อปท. ในทุกพื้นที่ที่มีคุณลักษณะตำบลและองค์กรที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การบริหารภาครัฐ

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์โครงการจัดตั้งวิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหิดล

* อีเมล: wanna.pry@mahidol.edu

²⁻⁴ โครงการจัดตั้งวิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหิดล

The Application of Sufficiency Economy Philosophy (SEP) in Local Administrative Organizations in Phayuha Khiri, Nakhon Sawan

Wanna Prayukvong ^{1*}

Kittikhun Moohpayak ²

Saroja Devi Dorairajoo ³

Ratchada Limsirichaikul ⁴

Abstract

This research article aims to evaluate the level of Sufficiency Economy Philosophy (SEP) application among 11 Local Administrative Organizations (LAOs) in Phayuha Khiri District, Nakhon Sawan Province. The evaluation utilized the assessment framework developed by the "Mobilization of Sufficiency Economy Philosophy among Local Administrative Organizations (LAO) of Thailand" project, led by Apichai Puntasen. The study also analyzed the relationship between SEP levels and the characteristics of each LAO. Using a population-based study approach, data were collected through multiple instruments, including documentary analysis, focus group discussions, interviews with key stakeholders, and field observations.

The evaluation of the 11 LAOs revealed that two organizations—Tha Nam Oi Muang Hak Subdistrict Municipality and Nam Song Subdistrict Administrative Organization—reflected the application of SEP in internal management at the second level, “Comprehension,” (Happy Organization). One organization, Phayuha Subdistrict Municipality, was rated at the “Practice” level (Sustainable Organization). The remaining eight organizations were not practicing level, “Partial Practice”. The study concludes that the SEP used in this assessment are applicable to various types of LAOs, including both Subdistrict Municipalities and Local Administrative Organizations (LAOs), regardless of their differing geographical or organizational characteristics.

Keywords: Sufficiency Economy Philosophy, Local Government, Public Administration

¹ Assoc. Professor, Mahidol University, Nakhonsawan Campus Project

* Email: wanna.pry@mahidol.edu

²⁻⁴ Nakhonsawan Campus Project, Mahidol University

บทนำ

นับแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ได้ทรงวางรากฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งทรงอุทิศพระวรกายในการขจัดความเหลื่อมล้ำและบรรเทาสาธารณภัยด้านต่าง ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของพสกนิกรชาวไทยให้ดีขึ้น ทำให้ในช่วงหลังเกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจหรือวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้งในปี พ.ศ. 2540 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้อัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ท่านมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) จนถึงแผนฯ 13 ในปัจจุบัน ประเทศไทยยังได้จัดทำ “แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี” เพื่อกำหนดให้ฝ่ายบริหารราชการแผ่นดินมีความรับผิดชอบในการขับเคลื่อนให้ประเทศมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยคุกคามและปรับตัวได้ทันการเปลี่ยนแปลง มุ่งค้ำด้วยการเติบโตทางเศรษฐกิจ มีความสามารถในการแข่งขัน และยั่งยืนด้วยคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และความรับผิดชอบต่อสังคม อันสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ของสหประชาชาติ ด้วยการพัฒนาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายในปี พ.ศ. 2579 (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2560) พร้อมกับการถ่ายทอดเป้าหมายสู่แผนงานในระดับปฏิบัติ ภายหลังการเสด็จสวรรคตของพระองค์ พสกนิกรจำนวนมาก ทั้งในระดับบุคคลและหน่วยงานต่างหันมาให้ความสนใจในการศึกษาแนวพระราชดำริ รวมทั้งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและพระราชกรณียกิจต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย โดยขนานนามองค์ความรู้อันล้ำค่าเหล่านั้นว่า “ศาสตร์พระราชา”

ที่ผ่านมา กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นมุ่งพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและการมีส่วนร่วม โดยส่งเสริมให้ อปท. นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งมี อปท. หลายแห่ง ที่ได้รื้อฟื้นนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ จนได้รับรางวัลถ้วยพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จากการประกวดผลงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในปีพ.ศ. 2553 (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2554) นอกจากนี้ ยังมีชุดโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศไทย โดยมีอภิชัย พันธเสน เป็นหัวหน้าชุดโครงการวิจัย 3 ระยะเวลาการศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560-2565 โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้ อปท. เป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นในทิศทางเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับพระราชทานจากพระองค์ ด้วยการประเมินระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารงานของ อปท. ทั่วประเทศ จำนวน 302 แห่ง อีกทั้งยังมีการประเมินเพื่อยกระดับอย่างต่อเนื่องในการวิจัยระยะที่ 2 และ 3 ผลการวิจัยพบว่า มี อปท. ในระดับ “เข้าถึง” ทั้งหมด 62 แห่ง ขณะที่มีระดับ “เข้าใจ” 180 แห่ง จากจำนวนทั้งสิ้น 302 แห่ง โดยที่เหลืออีก 54 แห่ง ได้รับการประเมินในระดับ “เข้าข่าย” และ “ไม่เข้าข่าย” ตามลำดับ (อภิชัย พันธเสน, 2565)

แม้ว่าการดำเนินงานวิจัยดังกล่าวไม่สามารถบรรลุตามจำนวนเป้าหมายซึ่งเป็นมวลวิกฤติ (Critical Mass) ปริมาณขั้นต่ำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายสำคัญข้างต้นได้ คือ การประเมินความเป็น

เศรษฐกิจพอเพียง 500 แห่ง ได้จำนวน อบท. ที่ได้ผ่านการประเมินข้างต้น “ได้เป็นตัวอย่างสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนายกและผู้บริหาร อบท. โดยเฉพาะในระดับเข้าถึง (สูงสุด) ส่วนใหญ่นายก อบท. จะเป็นที่เคารพรักของประชาชนในพื้นที่และได้รับเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องให้กลับมาดำรงตำแหน่งใหม่ ขณะที่เจ้าหน้าที่ในระดับต่าง ๆ ก็ทำงานด้วยความสุข และประชาชนในพื้นที่ก็มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์จากการให้บริการของ อบท. ตามความประสงค์ของตนเองเท่าที่ทรัพยากรและความสามารถร่วมกันของทุกคนจะพึงมีตรงนี้จึงเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นมาแล้ว” (อภิชัย พันธเสน, 2565)

ที่สำคัญระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังสัมพันธ์กับนวัตกรรมสังคมของ อบท. อันเกิดจากความร่วมมือและการหนุนเสริมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนในท้องถิ่น ตลอดจนทักษะการเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง ทั้งภาวะผู้นำของนายก ผู้บริหาร และบุคลากร ทำให้เกิดนวัตกรรมที่เป็นทั้งการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรม รูปแบบต่าง ๆ การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องที่ช่วยให้เกิดคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นผลลัพธ์ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่อย่างชัดเจน (วรรณา ประยุกต์วงศ์ และคณะ, 2560) นอกจากนี้ แบบประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของแผนงานดังกล่าว ยังเป็นแนวทางในการจัดทำแบบประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของหน่วยงานราชการอื่น เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือ โรงพยาบาลของรัฐ เป็นต้น (ดังตัวอย่างงานวิจัยของ กัลยาณี เสนาสุ และบงกช เจนจรัสสกุล, 2561 และ กาญจนา โชคถาวร และคณะ, 2565)

ดังนั้น บทความวิจัยนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาอำเภอยะหริ่ง โดยนำแบบประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่ง อภิชัย พันธเสน (2560 และ 2563) ได้พัฒนาขึ้นและได้ถูกนำมาใช้ได้ผลดังที่กล่าวไว้ข้างต้น มาใช้ศึกษาเพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจการบริหารของ อบท. ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และยังเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การมีส่วนร่วม และการมุ่งสร้างประโยชน์สุขในพื้นที่ อันเป็นวัตถุประสงค์การวิจัยขั้นเริ่มต้นของโครงการวิจัยแผนที่นำทางสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอยะหริ่งเพื่อสร้างชุมชนสูงวัยอยู่ดีมีสุข (วรรณา ประยุกต์วงศ์ และคณะ, 2568) ที่มุ่งชักชวนให้ อบท. ในอำเภอยะหริ่ง ที่เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยมหิดล โครงการจัดตั้งนครสวรรค์ หน่วยงานต้นสังกัดของคณะนักวิจัย เห็นความสำคัญและรับมือกับสถานการณ์สังคมสูงวัยเต็มรูปแบบ (Super Aged Society) คือ มีสัดส่วนผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากร เช่นเดียวกับอีกหลายประเทศที่พัฒนาทั่วโลก (UN, 2020) ขณะที่ประเทศไทยมีผู้สูงอายุประมาณ 34-40 % (ซึ่งใกล้เคียงกับ 1 ใน 3) มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน และยังทำงานอยู่ (สศช., 2567) หรือที่เรียกว่า “สังคมแก่ก่อนรวย” การรอนโยบายจากส่วนกลางแล้วค่อยดำเนินการอาจไม่ทันการ การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ อบท. ในพื้นที่

อาจช่วยให้เห็นโอกาสและความร่วมมือในการสร้างนวัตกรรมสังคมเพื่อรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวได้ เช่นเดียวกับ อปท. ที่ผ่านการประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของแผนงานวิจัยข้างต้น

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ที่ผ่านมางานวิจัยเกี่ยวกับการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน อปท. จำนวนหนึ่ง พบว่า อปท. ที่มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้จนประสบความสำเร็จจำนวนหนึ่งนั้น ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ คือภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีฐานคิดชัดเจน มีคุณธรรม และใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (ดังตัวอย่างเช่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2554 วีระศักดิ์ สมยานะ, 2555; และ บุษยา มั่นฤกษ์, 2556 เป็นต้น) ความสำเร็จดังกล่าวปรากฏในรูปแบบการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมโครงการที่ตอบโจทย์สุขภาวะชุมชน 8 มิติ ภายใต้หลักการ "ระเบิดจากข้างใน" เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงในระดับผลผลิตและผลลัพธ์ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, 2558) อย่างไรก็ตาม ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคณะ (2547) เสนอว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นองค์ความรู้เชิงบูรณาการและเป็นทางสายกลางที่มีความแตกต่างจากเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก และเป็นเรื่องขององค์รวมที่ลึกซึ้งกว่าแค่การจดจำหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข จึงต้องอาศัยการตีความที่เหมาะสมกับแต่ละบริบทด้วย

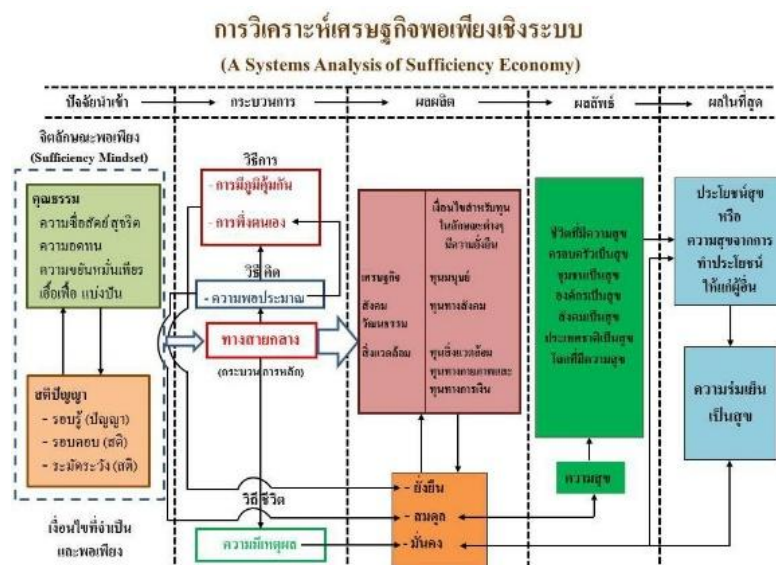
ในมิติของการประเมินระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง อภิชัย พันธเสน (2565) ได้ศึกษา อปท. 302 แห่งทั่วประเทศ ในแผนงานวิจัยขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทั่วประเทศไทย พบว่าส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60) มีระดับความเข้าใจในหลักการ และจำนวนร้อยละ 10 สามารถพัฒนาจนถึงระดับ “เข้าถึง” หรือเป็น “องค์กรแห่งประโยชน์สุข” สอดคล้องกับข้อค้นพบของ กัลยาณี เสนาสุ และบงกช เจนจรัสสกุล (2561) ที่ระบุว่าหน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่ยังขาดการสะท้อนความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในมิติที่ 4 คือการสร้างประโยชน์แก่องค์กรและสังคม ผลการศึกษาเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า แม้ อปท. หลายแห่งจะมีศักยภาพในการเป็นองค์กรแห่งความยั่งยืน แต่ยังคงมีช่องว่างสำคัญในการยกระดับจากการปฏิบัติพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งประโยชน์สุข ซึ่งถือเป็นโอกาสสำคัญในการขยายผลการวิจัยเชิงนโยบาย และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขในพื้นที่ได้ต่อไป

อปท. ที่ได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับ “เข้าใจ” จนถึง “เข้าถึง” ในแผนงานวิจัยข้างต้น ต่างสนับสนุนงบประมาณและร่วมจัดกิจกรรมในระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุอยู่ในภาวะพึ่งพิง ตลอดจนสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้วยการเป็นกลไกหลักส่งเสริมและกระตุ้นกลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองได้ (กลุ่มผู้สูงอายุติดบ้านและติดสังคม) ให้เข้ามารวมกลุ่มในการทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดภาวะสูงวัยสุขภาวะดี (Active & Healthy Aging) และดูแลผู้สูงอายุที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้ในระบบการดูแลระยะยาว (Long Term Care) ด้วยการระดมความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ตลอดจนกองทุนต่าง ๆ ที่อยู่ในและนอกพื้นที่ เช่น กองทุนหลักประกันสุขภาพ

แห่งชาติระดับตำบล (กองทุน สปสช.) กองทุนสวัสดิการชุมชน และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นต้น ตอบสนองการดำเนินโครงการจากการริเริ่มหรือแนะนำโดยหน่วยงานราชการ ส่วนกลางให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืนเป็นนวัตกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังตัวอย่าง อปท. ในระดับ “เข้าถึง” เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลประดู่ยืน อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี กลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (จักสาน) ขององค์การบริหารส่วนตำบลโก่งธนู อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี บริษัทสร้างสุขจำกัด ของเทศบาลตำบลห้วยยู อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท เป็นต้น (วรรณา ประยุกต์วงศ์ และคณะ, 2563 และ 2565) นับเป็นตัวอย่างนวัตกรรมของ อปท. ที่สร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อให้ผู้สูงวัยได้อยู่ดี มีประโยชน์สุข อันเป็นความสุขที่ผู้สูงวัยได้ร่วมกับ อปท. และเครือข่าย ในการสร้างประโยชน์ในพื้นที่

กรอบแนวคิดการวิจัย

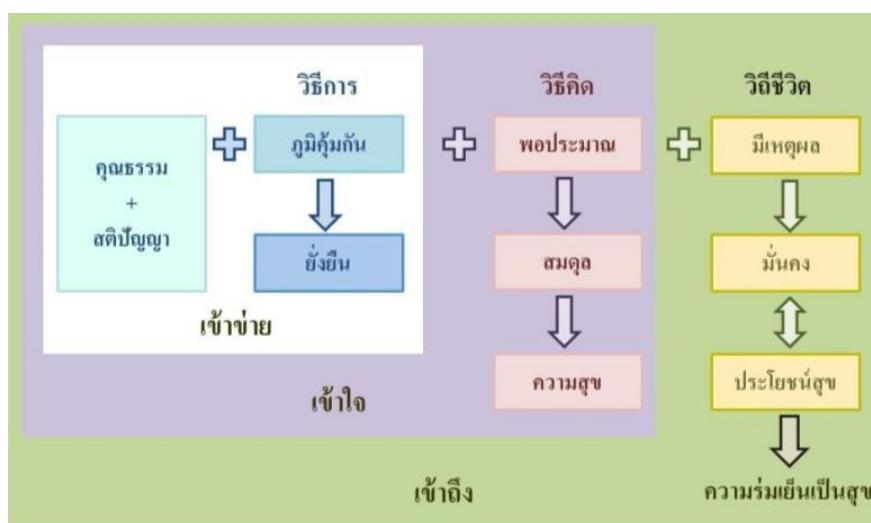
ในส่วนกรอบแนวคิดการประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง อภิชัย พันธเสน (2560, 2563ก) ได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในลักษณะความหมายแบบองค์รวม โดยมีคุณธรรม: ซื่อสัตย์สุจริต อดทน ขยันหมั่นเพียร และเอื้อเฟื้อแบ่งปัน และสติปัญญา: รอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง เป็นเงื่อนไขของการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ความพอประมาณ และความมีเหตุผล ที่ไม่ได้หมายถึงหลักตรรกะ แต่เป็นการปฏิบัติ คือการสร้างเหตุที่ดี นำสู่การวิเคราะห์เชิงระบบ ที่นำไปสู่การจำแนกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง คือ การวิเคราะห์เชิงระบบ

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงเชิงระบบ

ที่มา: ปรับปรุงจาก เศรษฐกิจพอเพียง: พระอัจฉริยภาพและพระกรุณาธิคุณของในหลวง รัชกาลที่ 9. (น. 53), โดย อภิชัย พันธเสน, 2560.

การวิเคราะห์เชิงระบบ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และผลในที่สุด (Impact) อันนำไปสู่ความยั่งยืน สมดุลและมั่นคง ดังแบบจำลองในภาพที่ 1 โดยในระดับของ “ผลผลิต” คือการนำไปใช้ในแง่ “วิธีการ” ทำให้เกิดภูมิคุ้มกันเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน ในระดับ “ผลลัพธ์” คือ การนำไปใช้ ในระดับ “วิธีคิด” โดยมีความพอประมาณอันนำไปสู่ความสุขและความสมดุล ส่วน “ผลในที่สุด” คือ การนำไปใช้ในระดับ “วิธีชีวิต” มีความเป็นเหตุผลการันนำไปสู่ความมั่นคง ดังภาพที่ 1 การวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงเชิงระบบ

ภาพที่ 2 การจำแนกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: ปรับปรุงจาก เศรษฐกิจพอเพียง: พระอัจฉริยภาพและพระกรุณาธิคุณของในหลวง รัชกาลที่ 9. (น. 56), โดย อภิชัย พันธเสน, 2560.

ในที่นี้ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กร จึงจำแนกได้ 4 ระดับตามลำดับขั้นดังแสดงในภาพที่ 2 คือ 1) ระดับ “ไม่เข้าข่าย” หมายถึง องค์กรที่มีความเสี่ยง ไม่มีภูมิคุ้มกัน บุคลากรอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และไม่สามารถสร้างประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนได้ 2) ระดับ “เข้าข่าย” หมายถึง การเป็น “องค์กรแห่งความยั่งยืน” คือ มีภูมิคุ้มกัน ไม่มีความเสี่ยงหรือล่อแหลมต่อการทุจริต บริหารจัดการองค์กรด้วยความโปร่งใส นำพาองค์กรให้อยู่รอดได้ท่ามกลางวิกฤต 3) ระดับ “เข้าใจ” หมายถึง การเป็น “องค์กรแห่งความสุข” คือมีภูมิคุ้มกันและมีความพอประมาณ ไม่มีความเสี่ยงหรือล่อแหลมต่อการทุจริต บริหารจัดการองค์กรด้วยความโปร่งใส ทำให้ทุกคนในองค์กรอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และ 4) ระดับ “เข้าถึง” หมายถึง การเป็น “องค์กรแห่งประโยชน์สุข” คือ มีภูมิคุ้มกัน มีความพอประมาณและมีเหตุผล ไม่มีความเสี่ยงหรือล่อแหลมต่อการทุจริต บริหารจัดการองค์กรด้วยความโปร่งใส ทำให้ทุกคนในองค์กรทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข สร้างประโยชน์สุขต่อประชาชน

การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับการบริหารงานขององค์กรนั้น บทบาทอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย กำหนดให้ อบต. ต้องจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาท้องถิ่น 7 ยุทธศาสตร์ คือ 1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 2) การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ความยั่งยืน 3) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศยั่งยืน 4) การอนุรักษ์ พื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรม 5) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน 6) การจัดระเบียบและรักษาความสงบเรียบร้อย และ 7) การพัฒนาบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้ถูกนำมาพัฒนาเป็นกรอบการวิจัย โดยเพิ่มประเด็นการวางแผนอย่างมีส่วนร่วมเนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญในแง่ของการส่งเสริมประชาธิปไตยและก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน กรอบตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กรอบตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

เข้าข่าย	เข้าใจ	เข้าถึง
1. การบริหารงานอย่างโปร่งใส มีธรรมาภิบาล และไม่มีการทำผิดกฎหมาย (50 คะแนน)	5. การบริหารงานภายในให้เป็นองค์กรแห่งความสุข (50 คะแนน)	9. การบริหารงานภายในให้เป็นองค์กรแห่งประโยชน์สุข (30 คะแนน)
2. การวางแผนและจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม (20 คะแนน)	6. งานโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม (20 คะแนน)	10. การจัดการศึกษา สาธารณสุขและการจัดการขยะในระดับที่สูงขึ้น (20 คะแนน)
3. การวางแผนการทำงานเพื่อส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น (15 คะแนน)	7. งานส่งเสริมอาชีพเกษตรกรกรรมและวิสาหกิจชุมชน (15 คะแนน)	11. การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้ดียิ่งขึ้น (20 คะแนน)
4. งานโครงสร้างพื้นฐานด้านกายภาพ (15 คะแนน)	8. งานด้านสังคมและวัฒนธรรม (15 คะแนน)	12. การลดปัญหาสังคมและเพิ่มสวัสดิการสังคม (30 คะแนน)
100 คะแนน	100 คะแนน	100 คะแนน
ผลผลิต	ผลลัพธ์	ผลในที่สุด

ที่มา: ปรับปรุงจาก กรอบวิจัยกลาง (น. 64-65), โดย อภิชัย พันธเสน, 2563ก

ในการสร้างตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงนี้ อภิชัย พันธเสน (2562) ยังได้ไปเรียนรู้การทำงาน ของ อบต. ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาท้องถิ่น ในพื้นที่ต่าง ๆ แล้วนำข้อมูลมารวมเพื่อให้ครอบคลุมการบริหารงานของ อบต. โดยคณะนักวิจัยโครงการย่อยต่าง ๆ ในแผนงานวิจัยฯ ได้นำไปทดสอบเครื่องมือจากการประเมิน อบต. ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงเป็นตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของชุดโครงการวิจัยระยะที่ 1 และปรับปรุงต่อเนื่องในโครงการวิจัยระยะที่ 2 เพื่อให้ให้นักวิจัยในชุดโครงการย่อยทั้งหมดได้นำไปใช้ในการวิจัย และนำไปใช้ซ้ำ และต่อยอดการศึกษาถึงความ

เชื่อมโยงกับนวัตกรรมสังคมและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะที่ 3 ด้วยความมุ่งหวังสำคัญคือ ถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็น “เครื่องมือ” ในการบริหารงาน บริหารองค์กร บริหารคน และใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาก็จะนำมาซึ่ง ความยั่งยืน สมดุลและมั่นคงของชุมชนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

เนื่องจาก องค์กร หรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยวิเคราะห์ในการวิจัยนี้ ดังนั้นประชากรในการวิจัยนี้คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลในอำเภอพยุหะคีรี มีจำนวนทั้งหมด 11 แห่งได้แก่ เทศบาลตำบลพยุหะ เทศบาลตำบลท่าน้ำอ้อยม่วงหัก องค์การบริหารส่วนตำบลพยุหะ องค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี องค์การบริหารส่วนตำบลยางขาว องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำทรง องค์การบริหารส่วนตำบลเนินมะกอก องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมเขาบ่อแก้ว องค์การบริหารส่วนตำบลสระทะเล องค์การบริหารส่วนตำบลเขาทอง และองค์การบริหารส่วนตำบลเขาทะเลสาบ ดังแสดงในภาพที่ 4 โดยศึกษาทั้งกลุ่มประชากรคือ อบท. ทั้งหมด ในอำเภอพยุหะคีรี อีกทั้งยังจัดให้มีพิธีการลงนามข้อตกลงความเข้าใจร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยมหิดล โครงการจัดตั้งวิทยาเขตนครสวรรค์ และ อบท. ในอำเภอพยุหะคีรี อันแสดงให้เห็นถึงความสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัยของผู้บริหารท้องถิ่น

ภาพที่ 3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์

การวิจัยนี้เป็นวิธีวิจัยแบบผสมผสาน มีวิธีการเก็บรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามประเด็นเนื้อหา โดยใช้วิธีการสามเส้า (Triangulation method) เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ อันประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง การสนทนากลุ่มเฉพาะ และผู้ที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ศึกษา อบท. ละ 10 คน

โดยประมาณ ประกอบด้วยผู้บริหาร ประธานหรือสมาชิกสภา และบุคลากรของ อบท. ตลอดจนผู้นำท้องที่ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) และผู้นำชุมชน จำนวนรวม 20 คน โดยประมาณ โดยมีคำถามสัมภาษณ์ตามคู่มือการเก็บรวบรวมข้อมูลตัวชี้วัดระดับการเป็นเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาลตำบล (ทต.) (อภิชัย พันธเสน, 2563) และการลงพื้นที่สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory observation) และ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participatory observation)

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) ได้แก่ ค่าความถี่ และร้อยละ ฯลฯ เพื่อแสดงข้อมูลพื้นฐานตำบลและข้อมูลคุณลักษณะสำคัญขององค์กร ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่และอบท. และอธิบายถึงระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อบท. ตลอดจนบริบทของ อบท. และทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ด้วยการนำข้อมูลมาจัดแยกเป็นหมวดหมู่ตามกรอบแนวคิด ทำการวิเคราะห์ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้เทียบกับข้อมูลทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และจัดเวทีคืนข้อมูลให้กับผู้บริหาร บุคลากรของ อบท. ผู้นำท้องที่ และแกนนำภาคประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ อบท. ได้รับทราบผลการประเมินและร่วมแสดงความเห็นในผลการประเมิน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลคุณลักษณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอพยุหะคีรี ทั้ง 11 แห่ง เป็นเทศบาลตำบล (ทต.) จำนวน 2 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จำนวน 9 แห่ง ลักษณะการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ พบว่า เป็นชุมชนดั้งเดิม คือมีการตั้งถิ่นฐานของประชาชนมายาวนานมากกว่า 100 ปีและมีประวัติศาสตร์ของชุมชน จำนวน 6 แห่ง คือ อบต. พยุหะ อบต. ย่านมัทรี อบต. ยางขาว อบต. เนินมะกอก อบต. น้ำทรง และ อบต. เขาทอง ต่อมาเมื่อการขยายตัวของกลุ่มคนจึงมีการแบ่งพื้นที่การปกครองใหม่ ก่อให้เกิดเป็นชุมชนใหม่ 3 แห่ง คือ อบต. นิคมเขาบ่อแก้ว อบต. สระทะเล อบต. เขาทะลา และชุมชนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงฐานะเดิมมีฐานะเป็นสุขาภิบาล ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาลตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 เปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 จำนวน 2 แห่ง คือ เทศบาลตำบลพยุหะ และเทศบาลตำบลท่าน้ำอ้อยม่วงหัก

ลักษณะพื้นที่ของ อบท. เป็นสังคมเมืองจำนวน 3 แห่ง คือ ทต. พยุหะและทต. ท่าน้ำอ้อยม่วงหัก อบต. พยุหะ สังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท จำนวน 6 แห่ง คือ อบต. ย่านมัทรี อบต. ยางขาว อบต. น้ำทรง อบต. เนินมะกอก อบต. เขาทอง และ อบต. สระทะเล ลักษณะสังคมชนบท จำนวน 2 แห่ง คือ อบต. เขาทะลา และ อบต. นิคมเขาบ่อแก้ว เป็นอบท. มีพื้นที่รับผิดชอบมากกว่า 100,000 ไร่ จำนวน 1 แห่ง คือ อบต. เขาทะลา และมีพื้นที่รับผิดชอบ 50,000-100,000 ไร่ จำนวน 4 แห่ง คือ อบต. นิคมเขาบ่อแก้ว อบต. เนินมะกอก อบต. น้ำทรง อบต. เขาทอง มีพื้นที่รับผิดชอบ 25,000 – 50,000 ไร่ จำนวน 3 แห่ง ทต. ท่าน้ำอ้อยม่วงหัก อบต. สระทะเล อบต. ยางขาว และที่เหลือมีพื้นที่รับผิดชอบน้อยกว่า 25,000 ไร่ เป็น อบท. ที่มีขนาดประชากรในพื้นที่รับผิดชอบประมาณมากกว่า 5,000 คน จำนวน 6 แห่ง คือ ทต. พยุหะ อบต. น้ำทรง อบต. เนินมะกอก

อบต. นิคมเขาบ่อแก้ว อบต. เขาทอง อบต. เขากะลาและที่เหลือนีมีขนาดประชากรในพื้นที่รับผิดชอบน้อยกว่า 5,000 คน จำนวน 5 แห่ง โดยในปีงบประมาณ 2566 อบต. ทั้ง 11 แห่ง มีรายรับจัดเก็บโดย อบต. ประมาณ 1.56 ล้านบาท เป็น อบต. ที่ขนาดเงินรายรับรวมในส่วนรัฐบาลจัดสรรให้ และเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นจำนวนเงินมากกว่า 70 ล้านบาท จำนวน 1 แห่ง คือ อบต. เขาทอง อบต.ที่มีรายรับรวม ๆ เป็นจำนวนเงินมากกว่า 50 ล้านบาท ถึง 70 ล้านบาท จำนวน 5 แห่ง คือ ทต. พยุหะ ทต. ท่าน้ำอ้อยม่วงหัก อบต. เนินมะกอก อบต. นิคมเขาบ่อแก้ว อบต. เขากะลา และที่เหลือนี อบต. ที่มีขนาดเงินรายรับรวม ๆ เป็นจำนวนเงินน้อยกว่า 50 ล้านบาท 5 แห่ง

อบต. กรณีศึกษาระดับตำบลทั้งหมด 11 แห่ง เป็น อบต. ขนาดใหญ่ ที่มีพื้นที่มากกว่า 30,000 ไร่ มีประชากรมากกว่า 8,000 คน และมีเงินรายรับรวมประมาณ 67 ล้านบาท จำนวน 1 แห่ง คือ อบต. เขากะลา เป็น อบต. ขนาดเล็ก ที่มีพื้นที่น้อยกว่า 10,000 ไร่ มีประชากรน้อยกว่า 6,000 คน และมีเงินรายรับรวมประมาณ 56 ล้านบาท 1 แห่ง คือ ทต. พยุหะ ส่วน อบต. ขนาดที่มีขนาดพื้นที่ ขนาดประชากร อยู่ระหว่าง อบต. ขนาดเล็กและขนาดใหญ่ มีเงินรายรับระหว่าง 31-73 ล้านบาท มีจำนวน 9 แห่ง

ผลการศึกษาระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อบต. กรณีศึกษา จำนวน 11 แห่ง ตามกรอบการประเมิน พบว่ามี อบต. 2 แห่งสะท้อนความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในระดับ “เข้าใจ” เป็นองค์กรแห่งความสุข และจำนวน 1 แห่ง อยู่ในระดับ “เข้าใจ” เป็นองค์กรแห่งความยั่งยืน และที่เหลือนี 8 แห่ง อยู่ในระดับ “ไม่เข้าใจ” โดยมีผลการเปรียบเทียบระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อบต. ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อบต. ในอำเภอพยุหะคีรี จำแนกตามตัวชี้วัด

ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อบต. /ทต.	คะแนเต็ม	ทต. พยุหะ	ทต.ท่าน้ำอ้อยม่วงหัก	อบต. พยุหะ	อบต.ย่านมัทรี	อบต.ยางขาว	อบต.น้ำทรง	อบต.เนินมะกอก	อบต.นิคมเขาบ่อแก้ว	อบต.สระทะเล	อบต.เขาทอง	อบต.เขากะลา
1. การบริหารงานอย่างโปร่งใส มีธรรมาภิบาล และไม่มีการทำสิ่งที่ผิดกฎหมาย												
1.1. ไม่มีความพยายามที่จะร่วมมือกันหาผลประโยชน์	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
1.2. ไม่มีการดำเนินงานใดที่ผิดกฎหมาย	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
1.3. การตกลงราคา เป็นไปตามระเบียบ	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
1.4. มีเงินเหลือจากการประกวดราคา e-Bidding	10	6	8	6	6	5	6	6	6	5	6	6
1.5. มีนวัตกรรมที่แสดงถึงความโปร่งใส	5						2					
1.6. การจัดการเรื่องราวร้องทุกข์ของชุมชน	10	10	10	10	10	10	10	10	8	10	10	10
รวม	50	41	43	41	41	40	43	41	39	40	41	41
2. การวางแผนและจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม												
2.1. วางแผนและจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม	12	9	12	8	12	12	12	10	9	12	9	9
2.2. มีการประกาศแผนฯ ให้สาธารณะทราบ	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
รวม	20	17	20	16	20	20	20	18	17	20	17	17
3. การวางแผนการทำงานเพื่อส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น	15	12	15	3	3	2	7	3	2	3	2	2

การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อบต. /ทต.	คะแนนเต็ม	ทด. พยุหะ	ทด.ทำนน้ำอ้อยม่วงหัก	อบต. พยุหะ	อบต. ย่นมหารี	อบต. ยางขาว	อบต. น้ำทรง	อบต. เมินมะกอก	อบต. นิคมเขาบ่อแก้ว	อบต. สระทะเล	อบต. เขาทอง	อบต. เขากะลา
คะแนนรวมข้อ 1 2 และ 3	85	70	78	60	64	62	70	62	58	63	60	60
4. งานโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ												
4.1. ถนน	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3
4.2. น้ำเพื่อการบริโภค	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
4.3. แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค (การเกษตร)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
4.4. ไฟฟ้า	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
4.5. โทรคมนาคม	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
รวม	15	15	15	15	15	14	15	15	15	15	15	15
5. การบริหารงานภายในให้เป็นองค์กรแห่งความสุข												
5.1. การจัดการความรู้ภายในองค์กรเป็นประจำ	10	7	10	7	10	7	10	10	3	7	7	10
5.2. ความรักความสามัคคีของบุคลากร	10	5	10	10	10	3	10	10	5	7	10	10
5.3. พื้นฐานความมีจิตอาสาและอุเบกขา	10	10	10	10	10	5	10	10	5	10	10	10
5.4. มีผลการปฏิบัติงานหลักส่งผลกระทบต่อองค์กร	10	7.5	10	7	10	7.5	10	10	7.5	7.5	10	10
5.5. บุคลากรในองค์กรเป็นผู้ที่มีความสุข	10	7	7	5	5	5	7	5	7	7	5	2
คะแนนข้อ 5	50	36.5	47	39	45	27.5	47	45	27.5	38.5	42	42
6. งานโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม												
6.1. งานด้านการศึกษา	10	8	10	5	10	8	10	10	10	10	5	8
6.2. งานด้านสุขอนามัยและขยะ												
6.2.1 งานด้านสุขอนามัย	5	3	3	5	3	3	3	3	3	3	3	3
6.2.2 งานด้านขยะ	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
รวม	20	16	18	15	18	13	18	18	18	18	13	16
7. งานส่งเสริมอาชีพเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน (ถ้าในพื้นที่ไม่มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ให้ข้ามไปข้อ 7.3)												
7.1. งานส่งเสริมอาชีพเกษตรกร	5		5	2.5	5		5	5	5	5	2.5	
7.2. งานส่งเสริมอาชีพวิสาหกิจชุมชน	2.5	2.5	5	2.5	1		5					
7.3. งานส่งเสริมอาชีพโดยทั่วไปที่ริเริ่มและดำเนินการ	7.5	7.5	5		5	2.5	5	5	5	5	5	2.5
รวม	15	10	15	5	11	2.5	15	10	10	10	7.5	2.5
8. งานด้านสังคมและวัฒนธรรม	15	15	15	10	10	10	15	10	10	10	15	5
9. การบริหารงานภายในให้เป็นองค์กรแห่งประโยชน์สุข												
9.1. การประหยัดเงินเดือนและค่าจ้างบุคลากรประจำ	20	10	10	15	15	20	20	15	15	15	15	15
9.2. การบริหารงานอย่างต่อเนื่อง	10	3	10	10	3	3	10	10	10	10	3	10
คะแนนข้อ 9	30	13	20	25	18	23	30	25	25	25	18	25
10.การจัดการการศึกษา สาธารณสุข ขยะ ระดับที่สูงขึ้น												
10.1. การศึกษา	5	3	5	3	3	3	5	3		5	5	5

ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อบต. /ทต.	คะแนนเต็ม	ทต. พยุหะ	ทต. ทำนายน้อยม่วงหัก	อบต. พยุหะ	อบต. ย่นมตรี	อบต. ยางขาว	อบต. น้ำทรง	อบต. เหมะกอก	อบต. นิคมเขาบ่อแก้ว	อบต. สระพะเล	อบต. เขาทอง	อบต. เขากะลา
10.2. การสาธารณสุข	5	5	5	5	5	5	5	5	3	5	5	5
10.3. การจัดการขยะที่สูงขึ้น	10	8	8	6	6	5	8	6	6	4	6	6
รวม	20	16	18	14	14	16	18	14	9	14	16	18
11. การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม	20	18	20	15	18	15	20	18	12	15	18	18
12. การจัดการกิจกรรมลดปัญหาสังคมและเพิ่มสวัสดิการสังคมเท่าที่สามารถทำได้												
12.1. การลดปัญหาอบายมุขในสังคม												
12.1.1. ยาเสพติดร้ายแรง	5	2	2	2	5	2	2	5	2	2	2	2
12.1.2. บุหรี่และเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์	5	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
12.1.3. การพนันทุกชนิด	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	2	4
12.2. เพิ่มสวัสดิการสังคมเท่าที่ทำได้												
12.2.1. ลดปัญหาการตั้งครุฑก่อนวัยอันควร	2	2	2	2	1	2	1	1	2	2	2	2
12.2.2. ช่วยเหลือผู้ไร้บ้าน ผู้ไร้ที่พึ่ง ผู้สูงอายุ คนพิการและคนจน ให้ดำรงชีพอยู่ได้	10	7	10	5	5	4	5	5	5	7	6	10
12.2.3 ช่วยเหลือคนจนที่ยังขาดแคลน	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
รวม	30	20	24	19	21	18	18	21	19	18	17	19
รวมคะแนนทั้ง 12 ข้อ	300	229.5	270	217	234	201	266	238	203.5	226.5	221.5	218.5
ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง		เข้า ข่าย	เข้า ใจ	ไม่เข้า ข่าย	ไม่เข้า ข่าย	ไม่เข้า ข่าย	เข้า ใจ	ไม่เข้า ข่าย	ไม่เข้า ข่าย	ไม่เข้า ข่าย	ไม่เข้า ข่าย	ไม่เข้า ข่าย

ผลการศึกษาระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารงานอย่างโปร่งใส มีธรรมาภิบาลและ ไม่มีการทำผิดกฎหมายของ อบท. (ข้อ 1) จากข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ พบว่า อบท. กรณีศึกษา ทั้งหมดไม่มีความพยายามที่จะร่วมมือกันหาผลประโยชน์ระหว่างนายก ปลัด หัวหน้าช่างและหัวหน้าคลัง โดย บุคลากร อบท. ต่างให้ความเห็นในทิศทางเดียวกัน ผู้บริหาร อบท. แห่งหนึ่งกล่าวว่า

“การบริหารงานของ อบต.ของเราเป็นไปอย่างโปร่งใสยึดตามระเบียบ ข้อบัญญัติ ในการบริหารจัดการ หากมีปัญหาในส่วนของการเบิกจ่ายก็จะได้รับคำชี้แนะจาก ผอ.กองคลังให้ทางปฏิบัติตามระเบียบ ตลอดจนการถ่ายภาพขณะปฏิบัติงานเพื่อเก็บหลักฐาน ขณะที่ สตง. เข้ามาตรวจสอบนายกได้มีนโยบายให้ทุก ฝ่ายอยู่ให้ความร่วมมือกับ สตง. อย่างดียิ่ง” (ผู้อำนวยการกองช่าง อบต. น้ำทรง, สัมภาษณ์)

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ไม่มีการดำเนินงานใดที่ผิดกฎหมายและไม่ถูกร้องเรียนต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่ ตรวจสอบ และทุก อบท. มี “การประกวดราคา” ในการจัดซื้อจัดจ้าง เป็นไปอย่างโปร่งใสโดยตั้งราคาโครงการ ตามราคากลาง เป็นระบบการประเมินที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่าโปร่งใส แต่สามารถ

ประหยัดงบประมาณ คือมีเงินเหลือของโครงการที่จัดประมูลโดย e-bidding เนื่องจากมีจำนวนโครงการที่จัดประมูลโดย e-bidding น้อย หรือไม่มีการประกวด e-bidding ที่เป็นลักษณะร่วมกัน ยกเว้น ทต. ท่าน้ำอ้อยม่วงหัก ที่มีเงินเหลือจาก e-bidding น้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 20 และไม่มีนวัตกรรมที่แสดงถึงการดำเนินงานอย่างโปร่งใส หรือการป้องกันการทุจริตภายในองค์กร ภายในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากเห็นว่าดำเนินการตามระเบียบแล้ว ในด้านการวางแผนและจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วมนั้น ยกเว้น อบต. น้ำทรง ที่ใช้เทคโนโลยีของโทรศัพท์มือถือถ่ายภาพในการตรวจงานทุกขั้นตอน แสดงผลงาน วันเวลา ส่งให้คณะกรรมการได้รับทราบอย่างเป็นปัจจุบัน

ด้านการวางแผนและจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม (ข้อ 2) อบท. ส่วนใหญ่ มีการวางแผนและจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วมในช่วงทำแผนและก่อนการตัดสินใจขั้นสุดท้าย ยกเว้น ทต. ท่าน้ำอ้อยม่วงหัก อบต. ย่านมัทรี อบต. ยางขาว อบต. น้ำทรง ซึ่งเป็น อบท. ที่อยู่ติดริมน้ำเจ้าพระยา มีการจัดโครงการเตรียมป้องกันอุทกภัยเพื่อป้องกันน้ำท่วม ที่หน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโครงการ รวมทั้ง อบต. สระทะเล ที่มีหน่วยงานเอกชนที่เข้ามาสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่ ส่วนการประกาศแผนพัฒนาประจำปีให้สาธารณะได้ทราบล่วงหน้า ทุก อบท. ดำเนินการตามระเบียบและแนวทางของกระทรวงมหาดไทย

ด้านการวางแผนการทำงานเพื่อส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น (ข้อ 3) ทุก อบท. จัดกิจกรรมเกี่ยวกับเยาวชนตามมาตรการหรือนโยบายจากกระทรวงต่าง ๆ แต่ยังไม่มีการส่งเสริมกลุ่มเยาวชนอย่างต่อเนื่อง หรือจัดโครงการส่งเสริมเยาวชนอย่างต่อเนื่อง ดังเช่น ทต. ท่าน้ำอ้อยม่วงหัก ที่จัดทำกิจกรรมจิตอาสาร่วมกับนักเรียนทำงานในช่วงปิดเทอม จนปัจจุบันนักเรียนเมื่อจบการศึกษาได้ทำงานเป็นบุคลากรของ ทต. ท่าน้ำอ้อยม่วงหัก ซึ่งจากเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวมาตลอดสู่การเป็นลูกจ้างในเทศบาลตำบลท่าน้ำอ้อยม่วงหักทำหน้าที่ด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปลัดเทศบาลท่าน้ำอ้อยม่วงหัก, สัมภาษณ์)

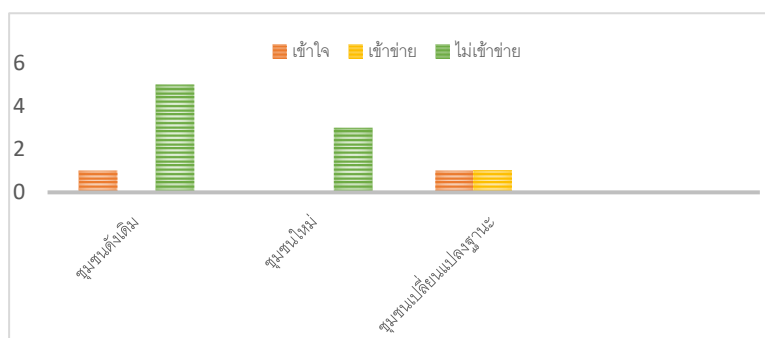
ทุก อบท. มีการพัฒนาด้านงานโครงสร้างพื้นที่ทางกายภาพ (ข้อ 4) ตามตัวชี้วัดความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงครบถ้วน ขณะที่พัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม (ข้อ 6) ทั้งงานด้านการศึกษา งานด้านสุขอนามัยและขยะ ทุก อบท. ดูแลศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยตามเกณฑ์ของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น มีการสนับสนุนการป้องกันลูกน้ำยุงลายและการระบาดของโรคจากสัตว์ แต่ยังมีผู้ป่วยจากโรคดังกล่าว เชื่อมโยงสู่พัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมที่สูงขึ้น (ข้อ 9) อบท. ส่วนใหญ่ ต่างสนับสนุนการจัดการศึกษาในลักษณะอื่น เช่น การให้สถานที่ในการจัดเป็นพื้นที่เรียนรู้ให้กับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หรือ เดิม ชื่อ กศน. และช่วยประสานหาแหล่งทุนการศึกษาแก่เยาวชนในพื้นที่ เป็นต้น และจัดการดูแลสุขภาพประชาชนโดยร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลผ่านกองทุนสุขภาพระดับตำบลของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และมีการสนับสนุนการจัดการขยะที่ต้นทาง และมีการดำเนินงานกองทุนฌาปนกิจจากธนาคารขยะในระดับตำบล ใน ทต. ท่าน้ำอ้อยม่วงหัก อบต. น้ำทรง และทต. พยุหะ ที่เป็น อบท. ในระดับเข้าใจและเข้าข่าย โดยที่ อบต. ย่านมัทรี อยู่ในระหว่างการเริ่มดำเนินงาน และ อบต. เขาทอง ดำเนินงานเฉพาะในหมู่ 9

อปท. ที่มีความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในระดับเข้าใจและเข้าใจอย่างดั่งกล่าว มีความแตกต่างกับ อปท. ที่เหลือในงานส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมและวิสาหกิจชุมชน (ข้อ 7) ที่ส่งเสริมให้ประชาชนทำการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง งานด้านสังคมและวัฒนธรรม (ข้อ 8) การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม (ข้อ 11) และการจัดการกิจกรรมลดปัญหาสังคมและเพิ่มสวัสดิการสังคมเท่าที่สามารถทำได้ (ข้อ 12) เช่น ทต. ทำน้าอ้อยม่วงหัก จัดงานย้อนระลึกเสด็จประพาสต้น เป็นงานโดดเด่นระดับจังหวัดที่จัดต่อเนื่องทุกปีและยังเป็นพื้นที่ให้กับกลุ่มเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชนในการจำหน่ายสินค้า และการดูแลสุขภาพแวดล้อมในพื้นที่ให้สวยงาม ทั้งช่วยเหลือผู้ไร้บ้าน ผู้สูงอายุและคนในพื้นที่ และจัดกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

เช่นเดียวกับระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในตัวชี้วัดด้านการบริหารงานภายในให้เป็นองค์กรแห่งความสุข (ข้อ 5) ของ อปท. ที่มีความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในระดับเข้าใจและเข้าใจอย่างดั่งกล่าว มีความแตกต่างกับ อปท. โดยส่วนใหญ่ ทั้งในเรื่องการจัดการความรู้ภายในองค์กรเป็นประจำ และความรักความสามัคคีของบุคลากร เช่น ทต. ทำน้าอ้อยม่วงหักที่มีการจัดกิจกรรมสาธารณะจำนวนมาก อีกทั้งมีการสรุปงาน/บทเรียนในแต่ละครั้ง เป็นต้น ขณะที่ตัวชี้วัดด้านการบริหารงานภายในให้เป็นองค์กรแห่งประโยชน์สุข กลับมีความแตกต่างกัน คือ มีเพียง อบต. น้ำทรง ที่มีการประหยัดเงินเดือนและค่าจ้างบุคลากรในสัดส่วนที่สูง อันเนื่องจากมีจำนวนบุคลากรน้อยกว่า อปท. ทั้งสองแห่ง และนายก อบต. บริหารงานอย่างต่อเนื่องมากกว่า 10 ปี

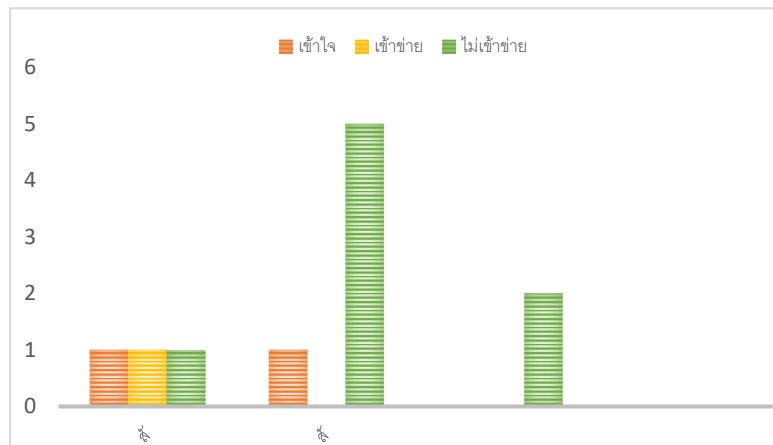
ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง และคุณลักษณะของ อปท. จากการจำแนกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงตามข้อมูลสะท้อนคุณลักษณะตำบล ในด้านต่าง ๆ พบว่า

การตั้งถิ่นฐานของประชาชน: อปท. ที่รับผิดชอบพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานของประชาชน อปท. ที่มีอายุยาวนานในสมัยประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยสุโขทัยและกรุงศรีอยุธยาจัดได้ว่าเป็นชุมชนดั้งเดิม จำนวน 6 แห่ง อยู่ในระดับไม่เข้าใจ เช่นเดียวกับ อปท. ที่เกิดจากการขยายตัวกลุ่มคนจากการแบ่งพื้นที่การปกครองขึ้นเป็นชุมชนใหม่ จำนวน 3 แห่ง อยู่ในระดับไม่เข้าใจ และชุมชนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงฐานะโดยการยกฐานะเป็นเทศบาล จำนวน 2 แห่ง อยู่ในระดับเข้าใจและเข้าใจ ดังภาพที่ 4

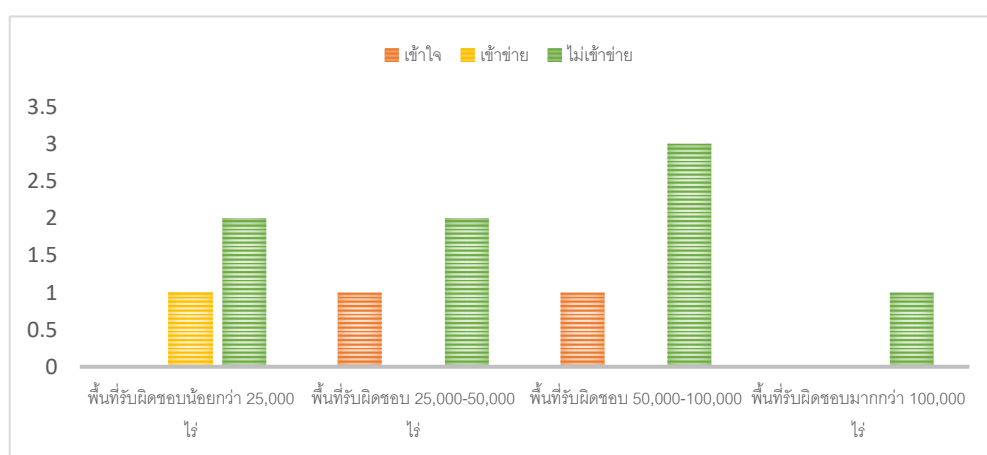
ภาพที่ 4 ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. จำแนกตามการตั้งถิ่นฐานของประชากร

ลักษณะความเป็นสังคม: อปท. ที่มีพื้นที่รับผิดชอบที่มีลักษณะเมืองเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 3 แห่ง มีทั้งอยู่ในระดับเข้าใจ เข้าช่ายและไม่เข้าช่าย พื้นที่ลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท จำนวน 6 แห่ง มีทั้งอยู่ในระดับเข้าใจ และไม่เข้าช่าย พื้นที่ลักษณะชนบท จำนวน 2 แห่ง อยู่ในระดับไม่เข้าช่าย ดังภาพที่ 5

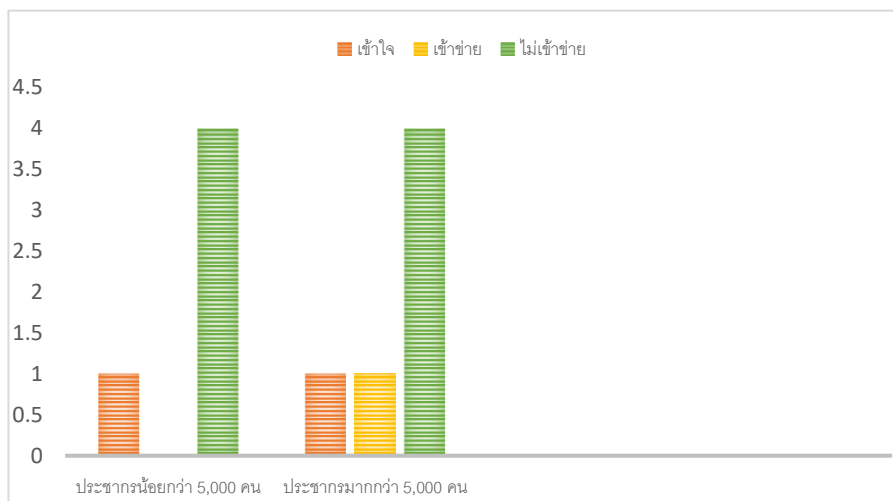
ภาพที่ 5 ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. จำแนกตามลักษณะความเป็นเมือง

ขนาดพื้นที่: อปท. ที่มีพื้นที่รับผิดชอบมากกว่า 100,000 ไร่ จำนวน 1 แห่ง อยู่ในระดับไม่เข้าช่าย อปท. ที่มีพื้นที่รับผิดชอบ 50,000 - 100,000 ไร่ จำนวน 4 แห่งอยู่ในระดับเข้าใจ และไม่เข้าช่าย อปท. ที่มีพื้นที่รับผิดชอบ 25,000 - 50,000 ไร่ จำนวน 3 แห่ง มีทั้งอยู่ในระดับเข้าใจและไม่เข้าช่าย และอปท. ที่มีพื้นที่รับผิดชอบน้อยกว่า 25,000 ไร่ จำนวน 3 แห่ง มีทั้งอยู่ในระดับเข้าช่าย และไม่เข้าช่าย ดังภาพที่ 6

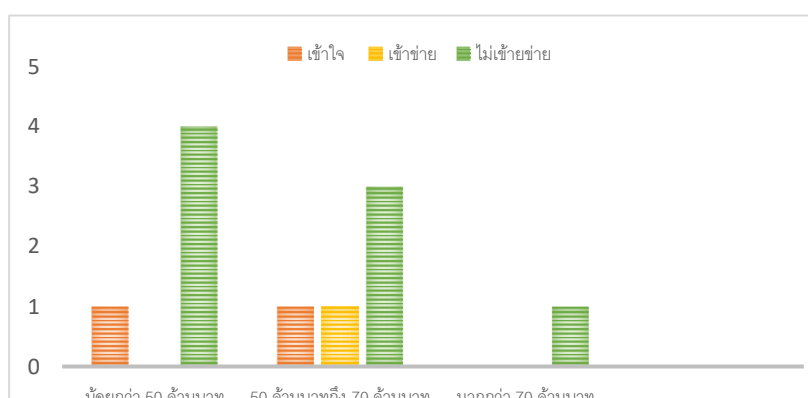
ภาพที่ 6 ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามขนาดพื้นที่

ขนาดประชากร: อปท. ที่รับผิดชอบพื้นที่ที่มีขนาดประชากรมากกว่า 5,000 คน จำนวน 6 แห่ง มีทั้งอยู่ในระดับเข้าใจ เข้าช่าย และไม่เข้าช่าย เช่นเดียวกับ อปท. ที่รับผิดชอบพื้นที่ที่มีขนาดประชากรน้อยกว่า 5,000 คน จำนวน 5 แห่ง มีทั้งอยู่ในระดับเข้าใจ และไม่เข้าช่าย ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามขนาดประชากร

คุณลักษณะองค์กรในเรื่องงบประมาณ: โดยในปีงบประมาณ 2566 อปท. ที่มีขนาดเงินรายรับรวมในส่วนรัฐบาลจัดสรรให้ และเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นจำนวนเงินมากกว่า 70 ล้าน จำนวน 1 แห่ง อยู่ในระดับไม่เข้าช่าย อปท. ที่ขนาดเงินรายรับรวม ๖ เป็นจำนวนเงิน 50 ล้านบาท ถึง 70 ล้านบาท จำนวน 5 แห่ง มีทั้งอยู่ในระดับเข้าใจ เข้าช่ายและไม่เข้าช่าย และ อปท. ที่มีขนาดเงินรายรับรวม ๖ จำนวนเงิน น้อยกว่า 50 ล้านบาท จำนวน 5 แห่ง มีทั้งอยู่ในระดับเข้าใจ และไม่เข้าช่าย ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามขนาดรายรับรวม

เมื่อพิจารณาเพิ่มเติมในด้านระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของนายกของ อบท. ทุกแห่ง ดำรงตำแหน่งมากกว่าระยะเวลา 4 ปี เนื่องจากรัฐประหารในประเทศไทย พ.ศ. 2557 พบว่า อบท. ที่มีนายกดำรงตำแหน่งระยะเวลานานกว่า 1 สมัย คือ 8 ปี ขึ้นไป มีทั้งอยู่ในระดับเข้าใจ และไม่เข้าใจ เช่นเดียวกับ อบท. ที่มีนายกดำรงตำแหน่งระยะเวลา 1 สมัย ขณะที่ อบท. โดยส่วนใหญ่มีบุคลากร ทั้งที่เป็นข้าราชการการเมือง ข้าราชการประจำ ครู ลูกจ้างประจำ พนักงานจ้างตามภารกิจ พนักงานจ้างทั่วไป จำนวนระหว่าง 30-60 คน โดยประมาณ หรือจำนวน 10 แห่ง มีทั้งอยู่ในระดับเข้าใจ เข้าช่ายและไม่เข้าใจ ขณะที่ อบท. ที่มีบุคลากรมากกว่า 100 คน มี 1 แห่ง อยู่ในระดับเข้าใจ

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง และคุณลักษณะของ อบท. ข้างต้น เป็นการยืนยันว่า ตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสามารถนำไปใช้อย่างจำแนกแยกแยะได้กับ อบท. ทั้งประเภท ทต. และ อบต. ทั้งยังใช้ได้กับทุกพื้นที่ที่มีคุณลักษณะตำบลและองค์กรที่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษา อำเภอพยุหะคีรี โดยใช้แบบประเมินจากชุดโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบท.) ทั่วประเทศไทย โดยมีอภิชัย พันธเสน เป็นหัวหน้าชุดโครงการวิจัย พบว่า มี อบท. 2 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลท่าน้ำอ้อยม่วงหัก และองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำทรง สะท้อนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการภายในองค์กรในระดับ “เข้าใจ” (องค์กรแห่งความสุข) 1 แห่ง คือ เทศบาลตำบลพยุหะ ในระดับ “เข้าใจ” (องค์กรแห่งความยั่งยืน) และ ที่เหลือ 8 แห่ง “ไม่เข้าใจ” คือ ยังไม่สามารถประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการภายในองค์กร อันเป็นการยืนยันว่าตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงจากแบบประเมินข้างต้นยังสามารถนำไปใช้ได้กับ อบท. ยังสามารถนำมาประเมินใน อบท. ทั้งทั้งอำเภอได้ ทั้งประเภท ทต. และ อบต. และ อบท. ในทุกพื้นที่ที่มีคุณลักษณะตำบลและองค์กรที่แตกต่างกัน แม้ว่าชุดโครงการดังกล่าวได้สิ้นสุดเมื่อปี พ.ศ. 2564 ซึ่ง อบท. ที่มีความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับเข้าใจ หรือองค์กรแห่งความสุข คือ ทต. ท่าน้ำอ้อยม่วงหัก และ อบต. น้ำทรง มีจุดร่วมที่ชัดเจน คือ มีนายก ที่มีภาวะผู้นำและมีความต่อเนื่องในการบริหารงาน ตลอดจนผู้บริหารนับตั้งแต่ปลัด รองปลัด และผู้อำนวยการกองต่าง ๆ ที่ตอบสนองนโยบายของนายก อย่างแข็งขัน ดังคำกล่าวของปลัดเทศบาลตำบลท่าน้ำอ้อยม่วงหัก ที่ว่า “เราเป็นข้าราชการประจำที่ต้องตอบสนองนโยบายของผู้บริหารให้ได้เพราะนโยบายทั้งหมดเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในพื้นที่” เช่นเดียวกับบุคลากรของอบต. น้ำทรง ที่ตอบสนองนโยบายการดูแลพี่น้องประชาชนของนายก ทั้งในเรื่องการนำเบี้ยผู้สูงอายุไปให้ประชาชนในพื้นที่และการจัดรับซื้อขยะในแต่ละหมู่บ้านของกองทุนฌาปนกิจจากขยะรีไซเคิล ที่ไม่เพียงไปรับซื้อและขายเท่านั้น หากยังช่วยติดต่อหาผู้รับซื้อในชุมชนที่เป็นผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้านเพื่อช่วยให้เขามีรายได้จากการขายขยะเหล่านั้น จนผู้สูงอายุที่เป็นผู้รับซื้อขยะยังได้ยืนยันกับทีมนักวิจัยว่า “ดีมาก

เลยครับ กองทุนขยะ เมื่อก่อนผมเคยรับซื้ออยู่ แต่ตอนนี้ ออกไปรับซื้อตามบ้านไม่ไหว ดีที่ทาง อบต. ช่วยมารับซื้อ (รวบรวมการรับซื้อ) แล้วผมก็เอาไปช่วยขายต่อให้”

หลายคนอาจมองว่าเรื่องราวเหล่านี้อาจเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่คงปฏิเสธได้ยากว่า กิจกรรมเหล่านี้ได้สร้างความสุขให้กับประชาชนในพื้นที่ การระเบิดจากภายในของนายก และบุคลากรของ อบท. ทั้งสองแห่ง ที่สามารถสร้างความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ สอดคล้องกับภาวะผู้นำแบบเศรษฐกิจพอเพียง (Kantabutra, 2016) ที่จะต้องมีลักษณะสำคัญ ๆ ได้แก่ การเอาใจใส่ดูแลพนักงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม การมีความห่วงใยต่อสังคมอนาคต การแบ่งปัน เป็นต้น นอกจากนี้ ภาวะผู้นำดังกล่าว ยังเป็นลักษณะการริเริ่ม ร่วมสร้าง กระตุ้น/ติดตาม เปิดโอกาสให้คิดและลงมือทำ ส่งเสริมการเชื่อมจุด (Connecting dots) อันเกิดจากการมีความรู้ที่กว้าง โดยไม่เน้นเฉพาะความรู้เฉพาะ/เชี่ยวชาญ (Specialist) ด้านใดด้านหนึ่ง อีกทั้งยังสามารถสร้างให้เกิดความร่วมมือ ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลจากหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาร่วมช่วยพัฒนา เช่น โครงการยอนรำลึก เสด็จประพาสต้น ของ ทต. ทำน้ำอ้อยม่วงหัก ที่จัดอย่างต่อเนื่องเป็นงานประจำปีระดับจังหวัด หรือกองทุนฌาปนกิจจากขยะรีไซเคิล หรือโครงการธนาคารขยะ ลด คัดแยก และใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย 3Rs ที่เพิ่งดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ได้เพียง 3 เดือน ก็มีสมาชิกถึง 1,000 คน และยังได้รับการประเมินว่าสามารถลดก๊าซเรือนกระจก 53.206 ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (1 พ.ค. 2567 - 31 ต.ค. 2567) จากองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) (2567) อีกด้วย นับเป็นการสร้างกิจกรรมหรือโครงการที่ความสอดคล้องกับนวัตกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (วรรณา ประยุกต์วงศ์ และคณะ, 2562)

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยประเมินการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) 11 แห่ง ใน อำเภอยุทธะคีรีผลการประเมิน พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบล ทำน้ำอ้อยม่วงหัก และองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำทรง สะท้อนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการภายในองค์กรในระดับ “เข้าใจ” (องค์กรแห่งความสุข) 1 แห่ง คือ เทศบาลตำบลยุทธะ ในระดับ “เข้าใจ” (องค์กรแห่งความยั่งยืน) และ ที่เหลือ 8 แห่ง “ไม่เข้าใจ” คือ ยังไม่สามารถประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการภายในองค์กร ตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงจากแบบประเมินข้างต้นยังสามารถนำไปใช้ได้กับ อบท. ทั้งประเภท ทต. และ อบต. และ อบท. ในทุกพื้นที่ที่มีคุณลักษณะตำบลและองค์กรที่แตกต่างกัน อบท.

ข้อเสนอแนะ

ในช่วงคืนข้อมูลให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอยุทธะคีรี ทำให้ อบท. ต่างได้เรียนรู้ถึงตัวชี้วัดความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานที่มุ่งสู่ประโยชน์สุขตามพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทำให้

สามารถก้าวข้ามความเข้าใจเดิมว่าการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีเฉพาะเกษตรกรเท่านั้น จึงเห็นด้วยกับการหลอมรวมและบูรณาการตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับแบบประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LPA) นอกจากช่วยลดภาระงานของ อบท. มากขึ้น ถ้าการเก็บรวบรวมข้อมูลจะเน้นหลักฐานเชิงประจักษ์ทั้งด้านผลผลิต ผลลัพธ์และผลในที่สุด แบบเดียวกับการประเมินระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ยังช่วยให้ อบท. มุ่งการบริหารงานที่สร้างประโยชน์สุขให้กับประชาชนได้อย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องแผนที่นำทางสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างชุมชนสูงวัยอยู่ดีมีประโยชน์สุข เป็น “โครงการวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหิดล (ทุนยุทธศาสตร์วิจัย) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567” สัญญาเลขที่ MU-SRF-RS-13 B/67 พร้อมกันนี้ขอกราบขอบพระคุณ ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน นักวิชาการผู้ยื่นหยัดโดยทำหายในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นครูที่เป็นแบบอย่างของผู้มีคุณธรรมที่ดำเนินชีวิตบนเส้นทางนี้ และขอบคุณบุคลากรและประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอพยุหะคีรี ที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์สำหรับการวิจัย

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2554). *ชุมชน ท้องถิ่น นวัตกรรมอย่างเพียงพอด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน*. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- กาญจนา โชคถาวร. (2565). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ผลต่อการดำเนินงานของโรงพยาบาลชุมชนในภาคเหนือของไทย*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานวิจัยแห่งชาติ.
- กัลยาณี เสนาสุ และบงกช เจนจรัสสกุล. (2561). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์การบริหารราชการบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- บุษยา มั่นฤกษ์. (2556). *การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์)*. NIDA Wisdom Repository.
<https://repository.nida.ac.th/items/ea6b0b52-8d00-44e4-bd10-164a780ccf9d/full>
<https://repository.nida.ac.th/items/ea6b0b52-8d00-44e4-bd10-164a780ccf9d/full>
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, สุวัจจรา เปี่ยมญาติ และจิตติพร พันธเสน. (2547). *โครงการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

วรรณา ประยุกต์วงศ์, โชคธำรง จงจอหอ และลัดดาวัลย์ โพธิ์วิจิตร. (2562). *นวัตกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์และอุทัยธานี*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

_____, ศศิธร มาร์ตัน, ลัดดาวัลย์ โพธิ์วิจิตร, บัณฑิต กองทรัพย์, สุริยะ หาญพิชัย, จรรยา กลัดลอม, จันทราฉาย จันทราลา และชุตติกาญจน เศรษฐโสภณพงศ์. (2563). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการนวัตกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ระยะที่สอง*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.).

_____. (2565). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการนวัตกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ระยะที่สาม*. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

_____, แปลงสุรีย์ เทียงน้อย, กิตติคุณ หมูพยัคฆ์ และบัณฑิต กองทรัพย์. (2565). การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาภาคเหนือตอนล่างและภาคกลางตอนบน. *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ*, 14 (1), 132-155.

วีระศักดิ์ สมยานะ. (2555). *การประยุกต์ใช้คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี) คลังข้อมูลวิทยานิพนธ์และงานวิจัย มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. <https://surl.li/pfmdbl>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช). (2567). *รายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสที่หนึ่ง ปี 2567*. สำนักงาน. <https://www.nesdc.go.th>

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. 2560. *ร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี*. สำนักงาน. <https://www.gov.go.th>

องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2567). *ใบประกาศเกียรติคุณ โครงการสนับสนุนกิจกรรมลดก๊าซเรือนกระจก*. องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

อภิชัย พันธเสน. (2560). *เศรษฐกิจพอเพียง: พระอัจฉริยภาพและพระกรุณาธิคุณของในหลวง รัชกาลที่ 9*. มหาวิทยาลัยรังสิต.

_____. (2563). *กรอบวิจัยกลาง. ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม.

_____. (2565). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ แผนงานการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศไทย*. คู่มือการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและประโยชน์สุขในระดับพื้นที่โดยการหนุนเสริมด้วยวิสาหกิจเพื่อสังคม. สำนักงานวิจัยแห่งชาติ.

Kantabutra, S. (2016). From philosophy to business practice. In G.C. Avery & H. Bergsteiner (Eds.), *Sufficiency thinking: Thailand's gift to an unsustainable world* (pp.216-232). Allen & Unwin.

United Nation (UN). 2020. *Thailand Economic Focus: Demographic change in Thailand: How planners can prepare for the future*. <https://thailand.un.org/en/96303-thailand-economic-focus-demographic-change-thailand-how-planners-can-prepare-future>.